

Дејан Пилиповић,*
Виши асистент,
Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ РАД
10.5937/zrpfm1-38578

UDK: 347.439:366.1

Рад примљен: 13.06.2022.
Рад прихваћен: 12.08.2022.

ПОЧЕТАК ТОКА И ТРАЈАЊЕ ЈЕДНОГОДИШЊЕГ РОКА ЗАСТАРЈЕЛОСТИ ПОТРАЖИВАЊА У ОБЛИГАЦИОНОПРАВНОМ И ПОТРОШАЧКОМ КОНТЕКСТУ

Апстракт: У овом раду се анализирају нека питања у вези са једногодишњим роком застарјелости потраживања и то почетак тока и трајање овог рока у облигационоправном и потрошачком контексту. Фокус је усмјерен на преиспитивање да ли треба мијењати дужину специјалног једногодишњег рока застарјелости потраживања? Да ли у том контексту има мјеста за прецизирање и допуњу одредаба ЗОО, посебно у погледу почетка тока овог рока с обзиром на то да закон не садржи посебна правила о томе код једногодишњег рока застарјелости? Расправа се додатно усложњава када се има у виду да у Републици Српској Закон о заштити потрошача садржи одредбу о једногодишњем року застарјелости потраживања код услуга од општег економског интереса. Да ли се круг потраживања или правило о почетку овог рока застарјелости разликују у односу на оно што предвиђа ЗОО? Циљ рада је доћи до одговора на ова питања, користећи се методама научноистраживачког рада код анализе законодавства, правне теорије и судске праксе, али и техникама – упитник (емпиријско истраживање), што је од теоријског и практичног значаја.

Кључне ријечи: једногодишњи рок, застарјелост, ЗОО, ЗЗП, потрошачи.

* dejan.pilipovic@pf.unibl.org

1. Увод

Предмет анализе у овом раду биће једногодишњи рок застарјелости потраживања и то почетак тока и трајање овог рока у облигационоправном и потрошачком контексту. Централни сет правила о застарјелости потраживања је код нас традиционално смјештен у облигационоправном кодексу – Закону о облигационим односима (ЗОО), иако се ради о општем институту грађанског права.¹ Скупина правила о застарјелости која ће бити интересантна за потребе овог рада се налази у чл. 378 ЗОО под називом „једногодишњи рок застарелости“:

„(1) Застаревају за једну годину:

- 1) потраживање накнаде за испоручену електричну и топлотну енергију, плин, воду, за димничарске услуге и за одржавање чистоће, кад је испорука односно услуга извршена за потребе домаћинства;
- 2) потраживање радио-станице и радио-телевизијске станице за употребу радио-пријемника и телевизијског пријемника;
- 3) потраживање поште, телеграфа и телефона за употребу телефона и поштанских преградака, као и друга њихова потраживања која се наплаћују у тромесечним или краћим роковима;
- 4) потраживање претплате на повремене публикације, рачунајући од истека времена за које је публикација наручена.

(2) Застаревање тече иако су испоруке или услуге продужене.“

Застарјелосту престаје право захтијевати испуњење обавезе кад протекне законом одређено вријеме у којем је повјерилац то могао захтијевати (чл. 360 ЗОО). Дакле, два су битна елемента застарјелости: невршење права и протек времена (Симоновић, 2007: 133). Фокус овог рада је усмјерен на преиспитивање да ли треба мијењати дужину специјалног једногодишњег рока застарјелости потраживања? Да ли у том контексту има мјеста за прецизирање и допуну одредаба ЗОО, посебно у погледу почетка тока овог рока с обзиром на то да закон не садржи посебна правила о томе код једногодишњег рока застарјелости? Дискурс постаје додатно комплексан када се има увиду да у Републици Српској Закон о заштити потрошача садржи одредбу о једногодишњем року застарјелости потраживања код услуга од општег економског интереса. Да ли се круг потраживања

1 Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, 29/1978, 39/1985, 45/1989 – одлука УСЈ и 57/1989 и *Службени гласник Републике Српске*, 17/1993, 3/1996, 37/2001 – др. закон, 39/2003 и 74/2004. У њемачком праву, норме о застарјелости се налазе у општем дијелу Грађанског законика (*BGB*).

или правило о почетку овог рока застарјелости разликују у односу на оно што предвиђа ЗОО који се примијењује у Републици Српској? Циљ истраживања јесте доћи до одговора на постављена питања, што је не само од значаја за теоријску расправу него и од практичног значаја за судове и потрошаче. У досадашњој правној теорији није посвећена већа пажња нити је дата детаљнија анализа ових проблема, као ни анализа могућег новелирања ЗОО у том погледу. Због тога се у овом раду анализира правна теорија, законодавство и судска пракса, те је спроведено и емпиријско истраживање.

2. Хипотеза и методологија

У раду се полази од хипотезе да не треба мијењати дужину једногодишњег рока застарјелости потраживања, али да има мјеста за прецизирање и допуну, посебно у погледу почетка тока овог рока, те да регулисање једногодишњег рока застарјелости Законом о заштити потрошача у Републици Српској ствара „дупли правни колосијек“ и отвара недоумице, што би требало избјећи.

Хипотеза ће бити провјерена примјеном метода и техника научног рада. Код истраживања у правној науци се полази од догматичко-нормативне методе, али и историјскоправне, упоредноправне и анализе садржаја. Од техника научноистраживачког рада коришћен је упитник (емпиријско истраживање). Језичко, логичко, систематско, циљно и историјско тумачење су узети у обзир као средства тумачења релевантних правних норми.

Код емпиријског истраживања, приступило се анализи добијених одговора судија релевантних (грађанских/парничних) одјељења Основног суда у Бањој Луци и Окружног суда у Бањој Луци и адвоката Адвокатске коморе Републике Српске – Збора адвоката Бања Лука, с нагласком на адвокате који се баве грађанскоправним предметима. Упитник је садржавао иста истраживачка питања за сваку групу испитаника због лакше компарације. Анкета је била затвореног типа и анонимна са сврхом утврђивања ставова примјењивача норми о појединим аспектима примјене одредаба о једногодишњем року застарјелости. Попуњавању упитника у електронској форми су приступиле: 4 судије парничног одјељења Основног суда у Бањој Луци, 3 судије грађанског одјељења Окружног суда у Бањој Луци и 19 адвоката Адвокатске коморе Републике Српске, Збора адвоката Бања Лука. Критеријуми за овакво предметно и просторно узорковање су били: бројност судија, претпостављена вјероватноћа и бројност предметних спорова, величина и развијеност града и у вези са тим распрострањеност продаје енергената, обављања комуналних и телекомуникационих и сл.

дјелатности у вези са којима настају и разматрана потраживања. Пошто су потрошачи најбројнија група корисника предметних услуга односно купаца робе, привредни судови нису анкетирани. Углавном се ради о тзв. маличним споровима који се у претежној мјери исцрпљују пред судовима првог и другог степена, а пред којима се јављају адвокати као пуномоћници странака. Ново истраживање би могло да обухвати анкетање судија осталих судова и адвоката у Републици Српској, али и на простору држава бивше Југославије, како би се видјело у којој мјери коинцидирају резултати обављеног истраживања са резултатима анкетања судија осталих судова и адвоката, а интересантно би било утврдити и став самих потрошача (претходне напомене су дате и код: Pilipović, 2021: 737–738).

3. Резултати истраживања и дискусија

3.1. Ставови законодавства, правне теорије и судске праксе

Одредба чл. 378 300 о једногодишњем року застарјелости потраживања заснива се на одредби чл. 22 Закона о застарелости потраживања из 1953. са измјенама и допунама из 1954. године.² Нацрт Закона о застарелости потраживања је написао професор Константиновић по узору на аустријски ОГЗ (Možina, 2020: 258). Анализу овог закона је дао у својој студији Ф. Станковић (Stanković, 1969). Коментатори 300 се нису упуштали у преиспитивање дужине трајања овог рока (вид. примјерице Студин, 1980: 854). Они су се углавном бавили анализом позитивноправних рјешења. Неки од њих су писали у погледу примјене рокова застарјелости да у случају сумње да ли неко потраживање застаријева у посебном року застарјелости, треба примијенити општи рок застарјелости као опште правило (Визнер, 1978: 1317).

Од новијих истраживања која су се дотицала и питања једногодишњег рока застарјелости могу се издвојити тезе С. Брковић Мујагић (Brković Mujačić, 2012), М. Милошевић (Милошевић, 2015) и С. Ђорђевић (Ђорђевић, 2019), као и чланак И. Симоновић, посебно у вези са почетком тока рока застарјелости који је од значаја за разматрану тему (Симоновић, 2007: 129–146). У овим истраживањима акценат није стављен на преиспитивање рока застарјелости који се анализира у овом раду, као ни на његов облигационоправни и потрошачки контекст. С. Ђорђевић на једном мјесту предлаже да се размисли о регулисању рока застарјелости и у самом Закону о комуналним дјелатностима (Ђорђевић, 2019: 62). Овај закон садржи и друге комуналне услуге, поред оних које познаје 300. Тиме би се, са једне

² Закон о застарелости потраживања, *Службени лист ФНРЈ*, 40/53 и 57/54.

стране, постигла уједначеност и постојање једног рока застарјелости за све сродне комуналне услуге, али с друге стране би настала правна расцјепканост у погледу потраживања за која важи разматрани рок и у погледу правила о застари. Може се размислити, као о бољем рјешењу, о јединственом регулисању (и проширењу) потраживања која застаријевају у једногодишњем року у Закону о облигационим односима који представља *sedes materiae* за застарјелост потраживања.

У уџбеничкој литератури се није расправљало о потреби редефинисања тока једногодишњег рока застарјелости потраживања, као ни о односу овог рока из 300 и, евентуално, правила о застарјелости из потрошачких прописа (Мораит, 2010: 148; Радишић, 2004: 363; Пајтић, Радовановић, Дудаш, 2018: 202; Викић, 2013: 327–328; Водинелић, 2012: 520–525).

С друге стране, прихвата се, односно углавном се не оспорава трајање овог кратког, једногодишњег рока застарјелости потраживања. Једногодишњи рок застарјелости има своје оправдање које Б. Визнер види у томе што се наведене услуге обрачунавају у кратким роковима, па би обрачунавање у дужим роковима било отежано и компликовано; наплата ових услуга се врши у кратким раздобљима како се не би нагомилали рачуни, а ради се о пружању услуга у континуитету. Такође, томе додаје да би било отежано доказивање због дужег уобичајеног нечувања рачуна (Визнер, 1978: 1327–1328). Исто износи и Ј. Студин (Студин, 1980: 853). Рокови су се кроз историју скраћивали, а рок треба да се пропише у дужини која је таква да даје довољно могућности титуларима да са сигурношћу остваре своје право и таква да више не би било оправдано очекивати од обвезаних лица да им буду доступни докази да су испунили обавезу, односно да још увијек морају бити спремни да изврше обавезу (Водинелић, 2012: 523–524). Овакви ставови су, као *ratio legis* за увођење једногодишњег рока застарјелости потраживања, прихватљиви.

Наспрам опште прихваћености кратког једногодишњег рока застарјелости, у литератури се могу пронаћи и другачији ставови. Д. Можина пише да кратки рокови застарјелости не остварују замисао југословенског законодавца, па супротно њој краћи рокови мотивишу утужење, повећавају спорове, додатно оптерећују судове и отежавају мирно рјешавање спорова (Можина, 2020: 267).

Међутим, може се полемисати са овим ставовима. Овај проблем је могуће превазићи различитим механизмима убрзања рјешавања судских предмета и растерећења судова. Кључно је обавити емпиријско истраживање, односно утврдити ставове стручне јавности и потрошача поводом промјена једногодишњег рока застарјелости, као и стање упоредноправних рјешења

на простору бивше Југославије који баштини разматрану одредбу о застари. У случају размишљања о корекцији овог рока застарјелости треба имати у виду дугогодишњу судску праксу и, уопште, општепознато и устаљено правило о једногодишњем року застарјелости ових потраживања, а које је, вјерујемо, садржано и у свијести људи. Сматрамо да могућност повећања броја спорова не смије да буде нужно препрека за неки материјалноправни институт. Држава треба да омогући остваривање права грађана путем правила грађанског процесног права на ефикасан начин, али то не треба да значи мијењање устаљених материјалноправних правила (осим у случају побољшања). Такође, у литератури се истиче да застарјелост заправо растеређује судове од покретања безизгледних поступака и олакшава посао суду (Водинелић, 2012: 522). Она може да буде од помоћи и код мирног рјешавања спорова.

И у европским државама су познати општи и посебни (краћи) рокови застарјелости потраживања, па тако примјерице накнада за продају робе потрошачима у Италији застаријева у посебном једногодишњем року застарјелости (Commercial Law Group, 2011: 1–26).

У упоредном праву, првенствено у француском, њемачком, швајцарском и аустријском, реформишу се правила о застари и роковима застарјелости. То је у складу са правним кретањима израженим у документима, као што су Принципи европског уговорног права (*PECL*), Нацрт Заједничког референтног оквира (*DCFR*), као и у судској пракси Европског суда за људска права (ЕСЉП).³

Упоредноправна кретања иду у правцу (а) напуштања већег броја посебних рокова (који су садржани у основном облигационом кодексу, али и у низу секторских прописа) ради постизања јединствености и конзистентности, (б) увођења релативно краћег општег застарног рока који је објективне природе (али који мора да буде довољно дуг да се не би нарушило право на приступ суду, нпр. 3 године у њемачком праву), (в) увођења и почетка тока општег рока застарјелости од субјективног момента, те (г) објективног (максималног) рока и (д) давање веће аутономије странама код застарјелости потраживања, за разлику од нашег права (Lutman, 2015: 214 и даље). Тако су, имајући у виду реформу облигационог права 2001. године, у њемачком праву допуштени споразуми о застарјелости у погледу скраћивања или продужења рокова или се могу тицати околности које изазивају застој, престанак застоја или почетак новог тока застарјелости (Симоновић, 2007: 134).

3 О томе више види, као и навођење одредаба релевантних законика и судске праксе ЕСЉП код К. Лутман (Lutman, 2015: 213–225).

Дакле, у литератури се углавном не преиспитује почетак и трајање једногодишњег рока застарјелости потраживања, нити се он посматра у потрошачком контексту. Само поједини ставови доводе у питање трајање овог рока.

Какво је стање у законодавству?

Табела 1. Упоредни преглед постојећих и планираних одредаба облигационих прописа поводом разматраног питања

300	<i>De lege lata</i>		Да ли се разматра у планираном пропису:
	Одредба 300	Рок застарјелости (година)	Промјена рока застарјелости
Србија	Чл. 378, ст. 1 и 2	1	Не
РС/ФБиХ	Чл. 378, ст. 1 и 2	1	Не (2003) Не (2010)
Црна Гора	Чл. 388, ст. 1 и 2	2	-
Хрватска	Чл. 232, ст. 1 и 2	1	-
Словенија	Чл. 355, ст. 1-3.	1	-
С. Македонија	Чл. 367, ст. 1 и 2	1	Не*

Извор: 300 посматраних држава и планирани облигациони кодекси

„-„ означава да није познато да је у плану доношење будућег или измјена постојећег кодекса

„*“ означава да се код ове одредбе разматра увођење другог рока застарјелости, али не за разматрана потраживања

Измјенама и допунама Српског грађанског законика од 5. маја 1864. године уведени су кратки рокови застарјелости, па је тако примјерице одредбом 928 б) предвиђен једногодишњи рок застарјелости код тужби љекара и хирурга за посјете, операције и лијекове или учитеља због плате за учење. Скица за законик о облигацијама и уговорима није садржавала одредбе о (једногодишњем року) застарјелости. Право Републике Српске и ФБиХ, српско, хрватско и македонско право на идентичан начин

регулишу једногодишњи рок застарјелости потраживања.⁴ Приједлог Закона о облигационим односима БиХ, који није усвојен у Парламентарној скупштини БиХ 2010. године, као и Нацрт ЗОО РС/ФБИХ из 2003. године нису садржавали новине у погледу почетка тока или трајања једногодишњег рока застаре. Писци Грађанског законика Републике Србије (радни текст припремљен за јавну расправу са алтернативним приједлозима из маја 2015. године), иако су предвидјели допуне у погледу круга потраживања, нису разматрали промјену једногодишњег рока застарјелости. Будући Грађански законик Републике Македоније⁵ с једне стране предвиђа ширење круга потраживања која застаријевају у једногодишњем року, а с друге стране да и други прописи могу предвидјети која потраживања ће застаријевати за једну годину, али и да потраживања могу застаријевати и у краћим периодима од једне године у складу са овим закоником или посебним прописима. Разматра се увођење и двогодишњег рока застаре. Међутим, код потраживања за која је био резервисан једногодишњи рок застарјелости према југословенском ЗОО, није предвиђена промјена у погледу почетка тока или трајања тог рока.

Али, црногорско и словеначко право доносе одређене новине. Црногорско право познаје двогодишњи рок застаре умјесто једногодишњег рока према „југословенском“ ЗОО.⁶ Словеначко позитивно право предвиђа другачије рјешење у погледу почетка тока једногодишњег рока застарјелости. Тако застаријевање код овог рока почиње да тече по истеку године у којој је потраживање доспјело.⁷ То би практично значило да једногодишњи рок застарјелости почиње да тече од 1. јануара наредне године. Да ли ово значи *de facto* „дужи“ односно другачији рок застарјелости? Одговор је позитиван у односу на примјену правила „југословенског“ (и нашег) ЗОО. То су морали

4 Чл. 378 ЗОО Федерације БиХ – ФБиХ, *Службени лист СФРЈ*, 29/1978, 39/1985, 45/1989 – одлука УСЈ и 57/1989, *Službeni list RBiH*, 2/1992, 13/1993 и 13/1994 и *Službene novine FBiH*, 29/2003 и 42/2011), чл. 378 ЗОО Србије, *Службени лист СФРЈ*, 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Службени лист СРЈ*, 31/93 и *Службени лист СЦГ*, 1/2003 – Уставна повеља и *Службени гласник Републике Србије*, 18/2020, чл. 232 Закона о обвезним односима – проčiшћени текст (ЗОО Хрватске), *Narodne novine*, 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 и 29/18) и чл. 367 Закона за облигационите односи (ЗОО Македоније), *Службен весник на Република Македонија*, 18/01, 78/01, 04/02, 59/02, 05/03, 84/08, 81/09, 161/09, 23/13 и 123/13.

5 Вид. Одлуку о формирању Комисије за израду Грађанског законика Р. Македоније, *Службене новине Р. Македоније*, 04/11 и Одлуку о измјенама и допунама Одлуке о формирању Комисије за израду Грађанског законика Р. Македоније, *Службене новине Р. Македоније*, 19/12.

6 Вид. чл. 388 Закона о облигационим односима – ЗОО Црне Горе, *Službeni list Crne Gore*, 47/2008, 4/11 и 22/17.

7 Čl. 355, st. 2 Obligacijskog zakonika – OZ, *Uradni list Republike Slovenije*, 97/07 – uradno prečišćeno besedilo in 64/16 – odl. US.

да разграниче и разјасне и словеначки судови. Претходна констатација се најјасније уочава из једне судске одлуке: „Члан 378 300-а и ст. 2 члана 355 ОЗ нису идентични по садржају. ОЗ је законски прописао новину у погледу застарјелости ових потраживања.” Примјерице, „...потраживања која доспијевају у 2002. години до 20. јуна 2002. године нису застарјела, јер је једногодишњи рок застарјелости почео да тече тек 1. јануара 2003. и још није истекао до подношења приједлога за извршење 4. јула 2003.”⁸ Чини се, бар математички посматрано, да би потрошачима, али и суду било лакше да рачунају застарјелост код ових потраживања уколико она почиње да тече од 1. јануара него од првог дана послје дана доспјелости за сваки рачун.

Дакле, може се закључити да углавном постојећи или будући облигациони прописи држава у окружењу предвиђају једногодишњи рок застарјелости, осим црногорског права који за дата потраживања предвиђа двогодишњи рок застарјелости и са једном специфичношћу у словеначком праву у погледу почетка тока овог застарног рока у односу на друга права на подручју држава насталих дисолуцијом СФРЈ.

Имајући на уму словеначко рјешење о почетку једногодишњег рока застарјелости, на овом мјесту ваља отворити расправу о овом питању, прво уопштено, а затим у контексту могућег рјешења по узору на словеначко.

Почетак рока застарјелости, доспјелост и доцња су повезани. По правилу застарјелост почиње тећи првог дана послје дана кад је повјерилац имао право да захтијева испуњење обавезе (чл. 361, ст. 1 300). Обавеза је доспјела ако повјерилац може да захтијева да је дужник испуни, а са доспјелошћу обавезе дужник пада у доцњу (Радишић, 2004: 328). Право на приговор застарјелости само по себи не спречава доспјелост, осим ако се то право и заиста искористи (Радишић, 2004: 329). 300 садржи опште правило о почетку тока рока застарјелости, али оставља могућност да законом за поједине случајеве може да буде и другачије прописано. Такав посебан случај, када је ријеч о једногодишњем року застарјелости је прописан за потраживања претплате на повремене публикације, гдје се застарјелост рачуна од истека времена за које је публикација наручена (чл. 378, ст. 1 тачка 4 300). Повремене публикације могу да излазе у одређеним временским размацама, нпр. дневно, мјесечно, два пута годишње и сл. У тачки 4) чл. 378 300 почетак рока застаре је одређен као истек времена за које је публикација наручена. То треба тумачити да ако је публикација наручена за одређено вријеме да застара тече од истека тог времена, а у осталим случајевима за почетак застаре мјеродавно је

8 Sodba, Višje sodišče v Kopru, Civilni oddelek I Cp 1191/2004 od 3. 11. 2005. godine.

када се претплата према правилима за дату публикацију мора платити, нпр. према ранијој судској пракси од дана када је потраживање доспјело по уговору (Stanković, 1969: 98–99). Међутим, код тачке 1) у чл. 378 300 није наведено кад застарјевање почиње тећи и који период представља једно потраживање. Ф. Станковић је раније истицао да је онда важно када се врши обрачун извршених испорука односно учињених услуга ако накнада није уговорена у паушалном износу (Stanković, 1969: 98). Због неодређености почетка једногодишњег рока застарјелости, ни данашња судска пракса нема једногласан став. Тако је у једном случају Врховни суд ФБиХ навео код потраживања за услуге гријања за потребе домаћинства да застара износи једну годину рачунајући *од дана извршене услуге*,⁹ што је свакако раније и у односу на *датум издавања рачуна*.¹⁰ Уставни суд БиХ је сматрао у једном предмету да рок застаре од једне године код потраживања накнаде за испоручену електричну енергију *почиње да тече у односу на сваки појединачно испоручени рачун наредног дана од дана када је испоручилац имао право захтијевати да рачун буде плаћен* и не прекида се наставком испоруке.¹¹ Овај став сматрамо исправнијим, јер пристиче из општег правила 300 о почетку тока застарјелости, с обзиром на то да законодавац није одредио посебна правила о томе код једногодишњег рока застарјелости. За свако поједино мјесечно потраживање се рачуна рок застарјелости и он истиче по протеклу посљедњег дана једногодишњег рока у конкретном случају (нпр. код тачке 2 чл. 378 300). Рокови уплате накнаде за поједино раздобље код тачке 3 чл. 378 300 одређују почетак тока застаријевања (Stanković, 1969: 98).

Да ли има смисла пледирати за словеначко рјешење о почетку овог рока? Посебан начин регулисања почетка тока једногодишњег рока застарјелости је предвиђен, како је речено, у чл. 378, ст. 1, тачка 4 300 („од истека времена за које је публикација наручена“). Дакле, прописивање почетка једногодишњег рока застарјелости по истеку године у којој је потраживање доспјело не би представљало новину у погледу одступања од општег правила. Штавише, 300 у чл. 361, ст. 1 допушта овакву могућност. И у њемачком праву је познат случај да рок почиње да тече на крају године у којој је настао захтјев повјериоца према дужнику, што се поклапа са доспјелошћу (Симоновић, 2007: 137). Ако би се законодавац код нас определијели за овакву измјену, посебно правило о почетку једногодишњег рока застарјелости би требало да буде садржано, по узору на словеначко право, у посебном ставу члана 300 који регулише једногодишњи рок

9 Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH 43 0 P 073046 14 Rev od 5. 10. 2017. godine.

10 Presuda Kantonalnog suda u Tuzli 32 0 Mal 072214 13 Gž od 23. 1. 2014. godine.

11 Одлука Уставног суда БиХ АП-1336/10 од 24. 4. 2013. године.

застарјелости како би важио за сва потраживања која су супсумирана под тај члан. Такође, ваљало би водити рачуна да се не остави поље за различита тумачења и недоумице, какве, чини нам се, могу да постоје у словеначком праву. Наиме, чл. 355, ст. 1, тачка 4 ОЗ Словеније садржи посебно правило за почетак рока застарјелости код потраживања претплате на повремене публикације гдје застарјелост тече од истека времена за које је публикација наручена, што је језички другачије у односу на правило постављено у овом члану. Ова недоумица се може ријешити тако да се правило о почетку тока једногодишњег рока застарјелости код потраживања претплате за повремене публикације сматра специјалним правилом у односу на правило о почетку тока једногодишњег рока из овог члана 355 ОЗ Словеније. Ипак би требало избјегавати разноликост правила о почетку рока ако се већ у истом члану закона за одређену скупину потраживања посебним ставом прописује одређено правило о почетку једногодишњег рока које би важило за потраживања из тог члана. Овоме треба додати да постојеће стање у БиХ показује да код једногодишњег рока застарјелости, а како он обухвата разна потраживања, није прописано када почиње да тече рок застарјелости, што оставља могућност за, како се видјело, различито поступање судова. Стање у погледу тумачења и примјене права се додатно компликује ако се узму у обзир одредбе Закона о заштити потрошача у Републици Српској о једногодишњем року застарјелости и његовом почетку.

Као посљедње питање у оквиру овог поглавља остаје питање једногодишњег рока застарјелости у потрошачком контексту односно у праву заштите потрошача. Закон о заштити потрошача у Републици Српској – ЗЗП или ЗЗП РС¹² садржи одредбу о року застарјелости потраживања код (неких) услуга од општег економског интереса. Тако се у чл. 47, ст. 6¹³ одређује да потраживања на основу накнада за услуге из ст. 1 овог члана застаријевају истеком рока од годину дана од дана настанка обавезе. Услуге одређене у чл. 47, ст. 1 су услуге које се пружају посредством дистрибутивне мреже (дакле, очигледно не и остале услуге). Чл. 46 ЗЗП РС¹⁴ одређује услуге од општег економског интереса као услуге снабдијевања: електричном енергијом, гасом, топлотном енергијом, водом, услуге одвода отпадних вода, услуге телекомуникација, поштанске услуге, услуге јавног превоза путника у градском, приградском и међуградском саобраћају, услуге аутобуских станица, услуге превоза путника у жељезничком саобраћају,

12 Закон о заштити потрошача, *Службени гласник Републике Српске*, 6/12, 63/14, 18/17 и 90/21.

13 Уведеним тек новелом ЗЗП-а објављеном у *Службеном гласнику Републике Српске*, 63/14.

14 Упор. са деф. из чл. 2, тачке з) ЗЗП РС.

услуге одржавања чистоће и друге јавне услуге прописане законом, од којих се одређене услуге пружају посредством дистрибутивне мреже, чији квалитет, услове пружања, односно цијену уређује или контролише републички орган управе или орган на нивоу БиХ или други носилац јавног овлашћења, а ради задовољења општег друштвеног интереса. Слично набрајање садржи и чл. 25 ЗЗП Хрватске¹⁵, као и чл. 35 ЗЗП Црне Горе.¹⁶ Чл. 5, тачка 24) ЗЗП Србије¹⁷ садржи описно дефинисање и чисто примјерично набрајање ових услуга. Чл. 33 ЗЗП БиХ¹⁸ штуро наводи које су то услуге (струја, плин, гријање, вода, телекомуникационе, поштанске услуге и јавни транспорт). С обзиром на то да ЗЗП РС изричито спомиње рок застарјелости код (неких) потраживања, поставља се питање да ли су роба и услуге поводом којих настају ова потраживања идентичне онима које се наводе у ЗОО? Неке од њих се наводе у оба прописа (нпр. електрична енергија, гас, топлотна енергија, вода, чистоћа, поштанске услуге), а за неке је упитно да ли су садржане у одредбама ЗЗП-а, нпр. димњачарске услуге (да ли се могу подвести под друге јавне услуге?). У ЗЗП нема ни навођења повремених публикација нити потраживања од стране РТВ. Али, ЗЗП РС познаје, примјерице, телекомуникационе услуге. Услуге телекомуникације из ЗЗП-а се могу шире схватити при дефинисању (тако да укључе нпр. и услуге интернета), него што то произлази из одредбе ЗОО.¹⁹ Комуналне дјелатности су набројане у чл. 2 Закона о комуналним дјелатностима²⁰ и њихов каталог је номинално шири од каталога наведеног у ЗЗП и ЗОО (нпр. комуналне дјелатности укључују и дјелатности јавних тоалета, управљања јавним просторима за паркирање, погребну дјелатност итд.), али Закон о комуналним дјелатностима не прописује рок застарјелости. Међутим, према ЗЗП РС само услуге од општег економског интереса које се пружају путем дистрибутивне мреже су оне за које овај закон прописује једногодишњи рок застарјелости. То би биле услуге снабдијевања електричном енергијом, гасом, топлотном енергијом, водом, услуге одвода отпадних вода и услуге телекомуникације, али теоретски и друге јавне услуге прописане законом ако се пружају посредством дистрибутивне мреже, чији квалитет, услове пружања, односно цијену уређује или

15 *Zakon o zaštiti potrošača, Narodne novine, 19/22.*

16 *Zakon o zaštiti potrošača, Službeni list Crne Gore, 2/2014, 6/2014 – ispr., 43/2015, 70/2017 и 67/2019.*

17 *Zakon o zaštiti potrošača, Službeni glasnik Republike Srbije, 88/21.*

18 *Zakon o zaštiti potrošača, Službeni glasnik BiH, 25/06 и 88/15.*

19 Вид. *Zakon o комуникацијама, Službeni glasnik Bosne и Херцеговине, 31/03, 75/06, 32/10 и 98/12.*

20 *Zakon o комуналним дјелатностима, Službeni glasnik Republike Српске, 124/11 и 100/17.*

контролише републички орган управе или орган на нивоу БиХ или други носилац јавног овлашћења, а ради задовољења општег друштвеног интереса. Дакле, теоретски није ограничен круг ових потраживања иако ће у практичном смислу бити ријеч о експлицитно набројаним услугама. Услуге одвода отпадних вода су додатне у односу на услуге из чл. 378, ст. 1 300. Имајући у виду персоналну примјену ЗЗП, једногодишњи рок застарјелости разматраних потраживања из ЗЗП-а важи у случају потраживања накнаде за услуге од општег економског интереса које се пружају посредством дистрибутивне мреже, али само кад је корисник тих услуга потрошач како је одређен ЗЗП-ом РС, као физичко лице које користи услуге за своје личне потребе и потребе свог домаћинства (чл. 2, ст. 1, тачка а) ЗЗП РС). По томе је дефинисање застаре код ових услуга слично одређењу застаре за потраживања у чл. 378, ст. 1, тачка 1 300. Наиме, судска пракса стоји на становишту да се тачка 1 чл. 378 300 не односи на предузетника или правно лице.²¹ Међутим, док 300 спомиње испоруку односно вршење услуга за потребе домаћинства, ЗЗП наглашава вршење услуга и за „своје потребе“. У једном случају, Врховни касациони суд у Републици Србији, ширећи примјену једногодишњег рока застарјелости на потраживања накнаде за паркинг услуге, сматрао је да „не може бити пресудна околност да ли физичко лице користи аутомобил за потребе домаћинства или само за своје сопствене потребе“, чиме се губи ова разлика између „сопствених потреба“ и „потреба домаћинства“, слично уоченој разлици код 300 и ЗЗП РС.²² Уколико се настави даља компарација правила о једногодишњем року застаре у 300 и ЗЗП РС, уочава се разлика када је ријеч о услугама телекомуникације према ЗЗП-у, јер за њих важи претходно речено о персоналној примјени ЗЗП-а, док рок застарјелости потраживања накнаде за употребу радио или ТВ пријемника, као и потраживања за ПТТ услуге према чл. 378, ст. 1, тач. 2 и 3 300 важи како за физичко лице које их користи за своје потребе или потребе његовог домаћинства, тако и за правно лице или предузетника.

21 Пресуда Окружног суда у Бијелини 80 0 Мал 069088 16 Гж од 24. 4. 2018. године, Одлука Уставног суда БиХ АП-576/19 од 14. 10. 2020. године. Вид. и Пресуду Окружног суда у Бањалуци 71 0 П 229576 18 Гж од 16. 7. 2019. године, Правно схватање Грађанско-управног одјељења Врховног суда Републике Српске од 29. 11. 2013. године и Presudu Kantonalnog suda u Tuzli Pž 202/2008(1) od 29. 3. 2011. godine, Odluku Vrhovnog suda FBiH Pž 248/00 od 31. 8. 2001. godine, Пресуду Апелационог суда Брчко дистрикта БиХ 96 0 Мал 088708 18 Гж од 13. 12. 2018. године, одлуку ВПС у Београду Пж-7510/96 од 30. 12. 1996. године, Odluku Vrhovnog suda Crne Gore Rev 858/2018 od 26. 9. 2018. godine и Закључке са Заједничке седнице апелационих судова са Привредним апелационим судом и представницима Врховног касационог суда од 8. 12. 2017. године.

22 Пресуда Врховног касационог суда Рев. 430/2014 од 17. 12. 2014. године.

Паралелни или двојни колосијек очигледно доводи до расцјепканости и разједињености правила о застарјелости потраживања, што компликује њихову примјену. Одредбе ЗЗП, као што се види, посебно у односу на правила из ЗОО, дјелују збуњујуће, што може утицати и на њихово разумијевање код потрошача.

ЗЗП РС је прописао једногодишњи рок застарјелости који тече од дана настанка обавезе. Али, почетак тока овог рока застарјелости може бити проблематичан при језичком тумачењу. Да ли је исто „дан настанка обавезе“ (чл. 47, ст. 6 ЗЗП РС) и „први дан послје дана када је повјерилац имао право да захтијева испуњење обавезе“ (чл. 361, ст. 1 ЗОО) и доспјелост (кад повјерилац може захтијевати испуњење обавезе) у контексту дана одређеног као почетак тока рока застарјелости? Застаријевање према ЗОО почиње тећи првог дана послје доспјелости (Радишић, 2004: 362), тако да доспјелост и почетак тока застарјелости нису исто, али су повезани како је објашњено. С друге стране, може се рећи да се почетак тока рока одређује на основу објективног догађаја – дана настанка захтјева повјериоца односно дана доспјелости потраживања, али како је ријеч о тзв. року – догађају рок почиње да тече од првог наредног дана (Симоновић, 2007: 137). У начелу, уговор односно обавеза из уговора настаје моментом саглашавања уговорних страна о битним састојцима уговора односно потписивањем исправе. Тај моменат се може разликовати од испуњења обавезе. Некада се закључење и испуњење уговора „сливају у једну неодвојиву цјелину“ (Орлић, 1993: 9), али то није случај код трајних уговора као што су већином уговори о којима је овдје ријеч. За ова потраживања некада је одређен рок доспјелости обавезе. Рок за плаћање обавеза наведених на рачуну за тарифне електричне купце је 25. дан мјесеца у коме је издат рачун, након чега купац пада у доцњу.²³ ЗОО детаљније уређује питања везана за застарјелост. Тако, према ЗОО, застарјелост наступа кад истекне посљедњи дан законом одређеног времена (чл. 362 ЗОО). Да ли је то исто што и „истек рока од годину дана од дана настанка обавезе“ из ЗЗП РС? На односе и случајеве из области заштите потрошача који нису регулисани ЗЗП-ом и посебним прописима примјењу се одредбе ЗОО (чл. 4, ст. 4 ЗЗП РС). Према правилу о рачунању рокова одређених у мјесецима или годинама из ЗОО, рок се „завршава оног дана који се по имену и броју поклапа са даном настанка догађаја од кога рок почиње да тече, а ако таквог дана нема у посљедњем месецу, крај рока пада на посљедњи дан тог месеца“ – чл. 77,

23 Нпр. чл. 86, ст. 2 и 4 Општих услова за испоруку и снабдијевање електричном енергијом (пречишћени текст) Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске из 2012. године.

ст. 2 300. Поред тога, у случају да посљедњи дан рока пада у дан када се по закону не ради, као посљедњи дан рока рачуна се сљедећи радни дан (чл. 77, ст. 3 300). У литератури се водила расправа да ли се ова правила могу примијенити код рокова застарјелости, па се истиче да је одговор негативан јер је застарјелост посебно уређена и на њу се не могу сходно примијенити општа правила (Симоновић, 2007: 139). При томе треба имати у виду и правила парничног процесног права о рачунању рокова. Остаје и питање употпуњавања одредби ЗЗП и 300 о застари.

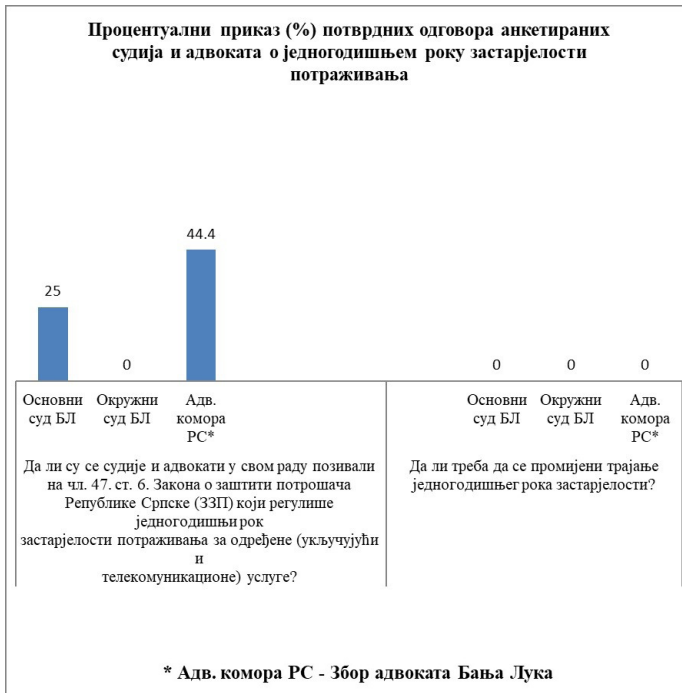
Дакле, формулација правила о једногодишњем року застарјелости из ЗЗП РС оставља могућност различитог тумачења и утисак недоречености. Она отвара недоумице када се размишља о практичној примјени, што посебно може доћи до изражаја код потрошача с обзиром на различит круг потраживања и субјекте на која се односи једногодишњи рок застарјелости у односу на 300, као и различите језичке формулације. Проучена судска пракса не даје одговор како тумачити ову одредбу, јер нису пронађени случајеви примјене ове одредбе ЗЗП-а РС у конкретним предметима.

Као додатни примјер о проблематичности примјене правила о једногодишњем року застарјелости из ЗЗП РС може да послужи сљедеће. Чланом 4, ст. 1 ЗЗП РС прописано је да се потрошач не може одрећи права, нити бити ускраћен за права која су му дата овим законом. Дакле, потрошач има право да се користи инструментима заштите везаним за прописани једногодишњи рок застарјелости из ЗЗП-а. Да ли се може одрећи овог права? Ову одредбу можемо читати тако да се не може одрећи права. ЗЗП ограничава аутономију воље и модификује институте облигационог права ради пружања већег степена заштите једној, по правилу, слабијој уговорној страни – потрошачу. Али, шта се дешава када је доведемо у везу са одредбом чл. 365 300 о одрицању од застарјелости. И она има одређени заштитни карактер, па се дужник може одрећи застарјелости тек након што протекне вријеме одређено за застарјелост. Да ли се може примијенити ова одредба или се потрошач не може одрећи застарјелости према дикцији чл. 4, ст. 1 ЗЗП? С обзиром на то да ЗЗП не садржи остала правила о застари, са друге стране се може такође тврдити да треба примијенити правила о застарјелости из 300 (чл. 4, ст. 4 ЗЗП). Писмено признање застарјеле обавезе јесте одрицање од застарјелости (чл. 366, ст. 1 300). Не може се оправдавати да су одредбе ЗЗП императивне природе, јер су ове одредбе 300 такође императивне природе. Ово показује да су у правној пракси могућа двојака тумачења одрицања дужника од застарјелости и да би било интересантно видјети какав би став заузела судска пракса, која чини се, некако избјегава да се служи ЗЗП, иако он има примат у области заштите

потрошача у уговорним односима које нормира ЗЗП. Овоме треба додати и резултате емпиријског истраживања.

3.2. Резултати емпиријског истраживања

Графикон 1.



Сумирајући резултате спроведеног упитника (Графикон 1) закључује се да све анкетиране судије и адвокати сматрају да не треба мијењати трајање једногодишњег рока застарјелости потраживања. Тај рок је очигледно прихваћен у правној пракси на начин да се усталио у свијести примјењивача норми. То је сагласно и ставу, запаженом у правној теорији, да су норме 300 о застари издржале тест времена, практичну и теоријску проверу (Симоновић, 2007: 130).

С друге стране уочен је различит став, али ипак је исподполовичан проценат анкетираних судија и адвоката у Бањој Луци који се позивају у свом раду на одредбе о једногодишњем року застарјелости потраживања из Закона о заштити потрошача Републике Српске (ЗЗП РС). Тај проценат је највиши

код анкетираних адвоката Адвокатске коморе Републике Српске – Збора адвоката Бања Лука (44,4%), а најнижи код анкетираних судија Округног суда у Бањој Луци (0%), док се само 25% анкетираних судија Основног суда у Бањој Луци потврдно изјаснило о примјени одредаба о застари из ЗЗП РС. Ово указује на низак ниво примјене ове одредбе ЗЗП РС у судској пракси и отвара питање да ли су судије и адвокати више наклоњени (макар и широј) примјени ЗОО односно да ли су одредбе ЗЗП РС сувишне? Чл. 47, ст. 6 ЗЗП РС садржи рок застарјелости и за неке услуге које се као такве не спомињу у ЗОО (нпр. телекомуникационе услуге). Упркос свему, низак је степен позивања, посебно анкетираних судија, на одредбе ЗЗП.

4. Закључак

На крају се може закључити да не треба мијењати дужину / трајање једногодишњег рока застарјелости потраживања јер је то рок који се код нас усталио у колективној свијести. Поред тога, стоје сви изнесени теоријски разлози о његовој сврсисходности. Сматрамо да би се у случају евентуалне промјене рока лакше прилагодили судови него потрошачи, јер су судови органи који познају и примјењују прописе. Али и потрошачи би могли бити информисани о новом року, с тим да је потребно провјерити тезу у којем периоду би се прилагодили новим правилима с обзиром на устаљену вишедеценијску норму о једногодишњем року застарјелости одређених потраживања животно блиских потрошачима. Заузети став о непромјенљивости једногодишњег рока одговара резултатима анкетања примјењивача норми. Поред тога, оно представља традиционално рјешење код скоро већине држава (осим Црне Горе) насталих дисолуцијом бивше Југославије, јер се базира на истој одредби „југословенског“ ЗОО, тј. одговара упоредноправној пракси на овим просторима у постојећим и будућим или планираним облигационим кодексима. Анализирана судска пракса показује да судови стабилно примјењују и не проблематизују дужину једногодишњег рока застарјелости из ЗОО. Али, има смисла предложити као *de lege ferenda* приједлог нека прецизирања у склопу могуће реформе код једногодишњег рока застарјелости (као што је експлицитно нормирање ширег круга потраживања код овог рока), а што би укључивало, због недоречености и недоумица, и размишљање о уређивању почетка тока једногодишњег рока по узору на словеначко право, али једнообразно за сва потраживања у овом члану. Процјену о законодавној интервенцији треба да донесе законодавац. Поред тога, закључно се може навести да може бити конфузан и компликован „паралелан правни колосијек“ правила о року застарјелости у ЗОО и ЗЗП РС како из угла потраживања и субјектата на које се односи, тако и почетка рока и неких других питања у погледу

практичне примјене. Резултати анкетирања примјењивача норми показују да се судови готово и не позивају на одредбе ЗЗП о застарјелости, тј. да га занемарују, иако постојећа норма ЗЗП о једногодишњем року застарјелости може послужити тако да употпуни круг потраживања код једногодишњег рока застарјелости из 300 у погледу „нових” потраживања која нису експлицитно наведена у чл. 378 ЗЗП. Ни друга потрошачка законодавства не познају ову одредбу о року застаре односно „дупли колосијек” застарног рока код потраживања на име услуга од општег економског интереса. Ранији ЗЗП у Републици Хрватској²⁴ је садржавао у чл. 24, ст. 9 правило да у једногодишњем року (не одређујући почетак рока и наступање застарјелости, што је боље рјешење у односу на ЗЗП РС) застаријевају потраживања „накнада за јавне услуге, као и за све трошкове кућанстава који се плаћају у сталним мјесечним или кварталним износима”. Али, ова одредба није више дио важећег законодавства.

Може се размишљати, у контексту боље заштите потрошача, о уношењу одредбе као у чл. 35, ст. 3 ЗЗП Црне Горе, која прописује да рачун мора да садржи и износ неплаћених доспјелих потраживања за претходне периоде, са посебно исказаним износом потраживања старијих од двије године, као и, ако је обрачуната камата, износ и период на који се она односи. „Овим се потрошачу, за разлику од садашње праксе код издавања рачуна за јавне услуге, гарантује основно право на информисање, и посљедично олакшава заштита права, тј. приступ суду и право на ефикасни правни лијек нпр. уколико су се испунили сви услови о застари дуга у складу са одредбама ЗЗП-а“ – о двогодишњем року застаре ових потраживања (Ministarstvo економије Црне Горе, 2018). Ово и даље не значи да је наступила застара потраживања, јер она зависи и од других фактора (нпр. прекида), али олакшава потрошачу да изврши провјеру обрачуна извршених услуга и потенцијалне застаре. Наравно, ова одредба не би имала пуни домашај увођењем правила у ЗЗП о почетку једногодишњег рока застарјелости као у словеначком праву. У пракси Омбудсмана за заштиту потрошача у БиХ забиљежени су случајеви да пружаоци услуга не дају тачан податак потрошачима о мјесецима који улазе у застару, па Омбудсман препоручује потрошачима да траже годишње срањену потрошачку картицу (Омбудсман за заштиту потрошача у БиХ, 2014: 27–28).

Закључно, предност треба дати уједначеном рјешењу о једногодишњем року застаре и иновирању одредаба ЗЗП о једногодишњем року застарјелости, који уједно садржи сет правила о застарјелости на једном мјесту. Брисање предметне одредбе ЗЗП-а не значи залагање за непримјену потрошачког законодавства, већ покушај тражења најбољег рјешења.

24 Закон о заштити потрошача, *Narodne novine*, 79/07.

Литература и извори

Bikić, A. (2013). *Obligaciono pravo, opći dio*. Sarajevo: Pravni fakultet u Sarajevu.

Brković Mujađić, S. (2012). *Posebni rokovi zastarjelosti po Zakonu o obligacionim odnosima, magistarski rad*. Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Визнер, Б. (1978). *Коментар Закона о обвезним (облигационим) односима. 2. књига*. Загреб: властито издање (Ријечка тискара).

Водинелић, В. (2012). *Грађанско право, Увод у грађанско право и општи део грађанског права*. Београд: Правни факултет Универзитета Унион и Службени гласник.

Грађански законик Републике Србије (радни текст припремљен за јавну расправу са алтернативним приједлозима из маја 2015. године).

Ђорђевић, С. (2019). *Посебни рокови застарелости, мастер рад*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу.

Закључци са Заједничке седнице апелационих судова са Привредним апелационим судом и представницима Врховног касационог суда од 8. 12. 2017. године.

Закон за облигационите односи (300 Македоније). *Службен весник на Република Македонија*. бр. 18.01, 78.01, 04.02, 59.02, 05.03, 84.08, 81.09, 161.09, 23.13 и 123.13.

Закон о застарелости потраживања. *Службени лист ФНРЈ*. 40.53 и 57.54.

Закон о заштити потрошача. *Народне новине*. бр. 19.22.

Закон о заштити потрошача. *Народне новине*. бр. 79.07.

Закон о заштити потрошача. *Службени гласник БиХ*. бр. 25.06 и 88.15.

Закон о заштити потрошача. *Службени гласник Републике Србије*. бр. 88.21.

Закон о заштити потрошача. *Службени гласник Републике Српске*. бр. 6.12, 63.14, 18.17 и 90.21.

Закон о заштити потрошача. *Службени лист Црне Горе*. 2.2014, 6.2014 – испр., 43.2015, 70.2017 и 67.2019.

Закон о комуналним дјелатностима. *Службени гласник Републике Српске*. бр. 124.11 и 100.17.

Закон о комуникацијама. *Службени гласник Босне и Херцеговине*. бр. 31.03, 75.06, 32.10 и 98.12.

Закон о обвезним односима – проčišчени текст (ZOO Hrvatske). *Narodne novine*. бр. 35.05, 41.08, 125.11, 78.15 и 29.18).

Закон о облигационим односима – ZOO Crne Gore. *Službeni list Crne Gore*. бр. 47.08, 4.11 и 22.17.

Закон о облигационим односима – ZOO. *Службени лист СФРЈ*. бр. 29.1978, 39.1985, 45.1989 – одлука УСЈ и 57.1989 и *Службени гласник Републике Српске*. бр. 17.1993, 3.1996, 37.2001 – др. закон, 39.2003 и 74.2004.

Закон о облигационим односима Федерације БиХ – ФБиХ. *Службени лист СФРЈ*. бр. 29.1978, 39.1985, 45.1989 – одлука УСЈ и 57.1989, *Službeni list RBiH*. бр. 2.1992, 13.1993 и 13.1994 и *Službene novine FBiH*. бр. 29.2003 и 42.2011).

Закон о облигационим односима. *Службени лист СФРЈ*. бр. 29.78, 39.85, 45.89 – одлука УСЈ и 57.89, *Службени лист СРЈ*. бр. 31.93 и *Службени лист СЦГ*. бр. 1.2003 – Уставна повеља и *Службени гласник Републике Србије*. бр. 18.2020.

Lutman, K. (2015). Primerjalni vidiki zastaranja terjatev. *Pravni letopis*. 213–225.

Милошевић, М. (2015). *Појам и дејство застарелости грађанских субјективних права, мастер рад*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу.

Ministarstvo ekonomije Crne Gore. (2018). *Odgovori na primjedbe, sugestije i komentare sa javne rasprave o Zakonu o izmjeni i dopuni Zakona o zaštiti potrošača*.

Мораит, Б. (2010). *Облигационо право*. Бања Лука: Комесграфика.

Можина, Д. (2020). Zastarevanje potraživanja naknade deliktne štete – грађанскоправни и уставноправни аспекти. У: Караникић Мираић, М. и Ђурђевић, М. (ур.). *Odabrane teme obligacionog prava*, Београд: Правни факултет Универзитета у Београду. 256–269.

Нацрт ZOO РС/ФБИХ из 2003. године.

Облигацијски законик – ОЗ. *Урадни лист Републике Словеније*. št. 97.07 – урядно пречишчено беседило in 64.16 – odl. US.

Одлука ВПС у Београду Пж-7510/96 од 30. 12. 1996. године.

Одлука Врховног суда ФБиН Пж 248/00 од 31. 8. 2001. године.

Одлука Врховног суда Crne Gore Rev 858/2018 од 26. 9. 2018. године.

Одлука о формирању Комисије за израду Грађанског законика Р. Македоније. *Службене новине Р. Македоније*. бр. 04.11 и Одлука о измјенама и допунама Одлуке о формирању Комисије за израду Грађанског законика Р. Македоније. *Службене новине Р. Македоније*. бр. 19.12.

Одлука Уставног суда БиХ АП-1336/10 од 24. 4. 2013. године.

Одлука Уставног суда БиХ АП-576/19 од 14. 10. 2020. године.

Омбудсман за заштиту потрошача у БиХ. (2014). *Извјештај о раду Институције Омбудсмана за заштиту потрошача у БиХ за 2014. годину*. Преузето 12. 6. 2022. <http://www.ozp.gov.ba/sites/default/files/dokumenti/Izvje%C5%A1%C4%87e%20IOZZPUBiH%20za%202014%20final.pdf>

Општи услови за испоруку и снабдијевање електричном енергијом (пречишћени текст) Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске из 2012. године.

Орлић, М. (1993). *Закључење уговора*. Београд: Институт за упоредно право.

Пајтић, Б., Радовановић, С., Дудаш, А. (2018). *Облигационо право*. Нови Сад: Правни факултет у Новом Саду.

Pilipović, D. (2021). Širenje kruga potraživanja kod jednogodišnjeg roka zastarjelosti. *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*. 3/2021. 734–793.

Правно схватање Грађанско-управног одјељења Врховног суда Републике Српске од 29.11.2013. године.

Пресуда Врховног касационог суда Рев. 430/2014 од 17. 12. 2014. године.

Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH 43 0 P 073046 14 Rev od 5. 10. 2017. godine.

Presuda Kantonalnog suda u Tuzli 32 0 Mal 072214 13 Gž od 23. 1. 2014. godine.

Presuda Kantonalnog suda u Tuzli Pž 202/2008(1) od 29. 3. 2011. godine.

Пресуда Окружног суда у Бањалуци 71 0 П 229576 18 Гж од 16. 7. 2019. године.

Пресуда Окружног суда у Бијелини 80 0 Мал 069088 16 Гж од 24. 4. 2018. године.

Пресуду Апелационог суда Брчко дистрикта БиХ 96 0 Мал 088708 18 Гж од 13. 12. 2018. године.

Приједлог Закона о облигационим односима БиХ из 2010. године.

Радишић, Ј. (2004). *Облигационо право, општи део*. Београд: Номос.

Симоновић, И. (2007). Нове европске тенденције у праву о застарелости и одређивању рокова застарелости. У Петрушић, Н. (ур.). *Тематски зборник радова – Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије, књига 2*. Ниш: Центар за публикацију Правног факултета у Нишу. 129–146.

Stanković, F. (1969). *Zastara potraživanja*. Zagreb: Informator.

Студин, Ј. (1980). Члан 378. Једногодишњи рок застарелости. У Благојевић, Б. и Круљ, В. (ур.). *Коментар Закона о облигационим односима*. I. Београд: Савремена администрација. 853–854.

Sodba, Višje sodišče v Kopru, Civilni oddelek I Ср 1191/2004 od 3. 11. 2005. godine.

Commercial Law Group. (2014). *Periods of Limitation and Other Time Limits in Europe, A country by country summary of limitation and time limits in Europe*. 1–26.

Dejan Pilipović,
*Senior Teaching Assistant,
Faculty of Law, University of Banja Luka,
Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina*

**ONE-YEAR STATUTORY LIMITATION PERIOD FOR CLAIMS IN
THE CONTEXT OF OBLIGATION LAW AND CONSUMER LAW**

Summary

This paper analyzes some issues related to the one-year statute of limitations for claims, from the beginning of this period and throughout its course, in the context of obligation (contract) law and consumer law relations. The focus is on reconsidering whether the length of the special one-year statute of limitations should be changed. The author examines whether there is room for refining, specifying and amending the provisions of the Obligation Relations Act, especially pertaining to the beginning of this period, given that the legal provisions on the one-year statute of limitations in this Act do not contain special rules on this issue. The discussion is further complicated by the fact that in the Republika Srpska, the Consumer Protection Act contains a provision on a one-year statute of limitations for claims on services of general economic interest. Is the circle of claims or the rule concerning the beginning of this statute of limitations different from the one prescribed in the Obligations Relations Act? The paper aims to find answers to these questions by using scientific research methods in the analysis of legislation, legal theory and case law, as well as the questionnaire techniques in the empirical research which is of both theoretical and practical importance.

Keywords: *one-year statute of limitations, Obligation Relations Act, Consumer Protection Act, consumers, Republika Srpska.*